

Disputatio
brenvinaria eller
Fullkomlig
anledning til en
brännvins-träta,
f...

1700-1829 81 A Br.

National Library
of Sweden

1746-80 B.

Ex. A

Sv. Saml.
Vitt. Sv.
(Bv)
1700-1809

Disputatio Brenvinaria

eller
fullkomlig anledning
til en

BRÄNNVINS-TRÄTA,

förmodeligen
med så väl Lårdas som Olårdas bifall gillad
och under

D. F. St. och U. S. K. B.

M. TORSTEN FINKELS

inseende

til allmänt skårskådande

utgifven af

OLOF SUPSTEDT.

*Per varios haustus, et per tot pocula Bacchi
Tendimus in Latium.*

OVEN.

SKARA,

tryckt hos F. J. LEVERENTZ, 1796.

Handwritten notes in cursive script at the bottom right of the page.

Til
Mina öfriga Vålgörare
eller
Crethi och Plethi.

At jag tagit så djärfva och skyndsamma steg åt Parnassen, här-
rörer ofelbart af Eder vålgörande drift mot en så ringa Lärjunge
uti Lärda sällskapet: Uptagen dessa få rader såsom tacksamhets
prof utaf den hand, åt hvilken I ej allena öfverlämnat så många
sköna brännvinsfupar til min ljusva förfriskning, utan jämväl runde-
ligen biträdt mig med den klingande metallen, hvilken til medlidande
öfver mindrs kunniga Lärdoms-gefäller beveker de Lärdas själar
och hjertan.

Myntet, som I väl veten utgör nu för tiden människors timme-
liga lycka, har icke varit mig liten lindring uti de besvärligheter,
hvilka möta våra torra Philosophiska skallar på Olympens sipriga
branter: Detta alt har jag at tacka Eder för; ty om I vid et sådant
tilfälle ej öppnat pungen, hade visserlig min lycka blifvit på krogen
bland våra hederlige Skomakare Lärningar, i stället jag nu snart
medelst Eder vårda, ätgärd kan, Lagerkrönt, sätta min näsa så
högt som någon Professor. Hafven derfor tack och varen försäkrade,
det jag aldrig skal taga mig något rus förr än en dugtig dryck
smörjat min strupa til Edert lof. Lefver med den tilgifvenhet,
som skyldigheten fordrar af

Eder

ödmjuka Tjenare

O. SUPSTEDT.

Tit
Den stora N a s e n b l o m

Rikets allmänt kände Brännvins Fader, Ledamot af alla Kjöllrar,
Behärskare öfver alla sup-sällskaper.

Min Högtårade Gynnare!

Anse ej ovärdigt, det jag ej allena vågat pryda mina blad med Dit förträffeliga namn, utan jämväl tagit mig den friheten tilägna en så stor man et af mina första och kanske nog ohjussade Lärdoms-Profver.

Din leende brännvins uppsyn och dit försupna hjerta gifva mig det billiga hopp, at min välmening vinner likväl önskad bifall.

Du må veta, Värdaste Brännvins Hjelte, det en man af dina förmögenheter icke nog kan förhöjas eller bekomma den aktning hvilken et så litet kråk, som jag, är skyldig: Dock skal en mot Dig så litet betydande sup-bröder, hålft då, när varelsen är på de ställen där dit lof skallar ur en hop förkrossade glas och framrämias af dina tilgifne rödmassige älskare, aldrig förgåta vråla i samma ton.

Var försäkrad, det ingen ting kan blifva mig angenämare, än vid alla möjliga tillfällen få andas de ljusta brännvindunster, som härstamma af en så diger Lekamen, samt söka än ytterligare förkofran i mina redan vackert påbegynta academiska förehafvander, i synnerhet som jag har största ordsak hoppas nödig undsättning och befordran genom Dit värda bemedlande. Lef emedertid lycklig bland Bacchi trogne dyrkare, Du dystre Brännvins-andarnas Öfverherre, och låt alltid Bacchi offer-kärl finnas rykande af den ljusta ångan som förorsakar alla brännvins sjäalars yppersta förnöjelse, önskar af fullkomlig upricketighet

Din

ödmjukaste Tjenare

O. L. SUPSTEDT.

Til

min vördade Morbror

den Höglärde och genom sin konst vidtberömda Herrens

Herr Måns Funderus.

Då min penne för första gången spelar för allmänheten, bör hans på alla möjliga sätt ursäktas; ty så väl deß löpande tröghet som deß stora okunnighet kunde vid et sådant tilfälle förräddas, samt skulden sluteligen skjutas på sjelfva ledaren, hvilket borde vara bidragande skäl, at kasta den stackarn för evig tid; Men ack! ack! min kåraste Morbror, den vackra Lagerkrantsen lyser med vackrafte färgor i mina ögon, at ånskönt jag skulle bli de lärda apespel samt underkastas alla dödligas oblidafta omdömen, ja, omföskönt jag skulle skämas för hela verlden, vore jag ändoock nögd utstå alla deßse marter, allenast denna ädla vishets kronan kan århålltas, hvilken i sinom tid nog mildrar deßsa obehagligheter.

Häraf torde väl min vördade Morbror finna ändamålet af min Disputation. At begära någon vidare nytta eller upbyggelse vore otillbörligt.

Jag får emedlertid tilägna Morbror förstlingen af min pennfruckt och säga med en halfslärd tysk auctor: kanst tu nicht besser thun, so laß es bleiben mir zu critisiren. Föröfrigt slutar och inneslutar jag mig uti Morbrors gunst-benägna tjenstskyldighet och lesver

Deß

ödmjuka Tjenare

OLOF SUPSTEDT.

F Ö R E T A L.

En riktig jämförelse emellan Jupiter och Orpheus, emellan Mars och Bacchus samt emellan Venus och Cupido lär bli lika svår och vidlyftig, som en fullständig afhandling, i et academiskt förfök eller lärospån, rörande et så vidsträckt ämne som Brännvins noggrannaste underfökning, så vida den skulle finnas möjlig: för hvilken ordsak den hederlige Låfaren behagar ej i förtid göra sig för höga tankar om mit arbete, oacktdadt det kostat ofantligt hjerne- bryderie. Jag har emedlertid til undvikande af den lärda förevitelsen *ἔν πολυλογία ἔστι πολυμωρία* vid detta ämnes betraktande ombeslutat mig iakttaga så vål all möjlig kort- het som tydlighet. Min förefats har ingalunda varit framvisa några nya upptäckter i naturen, utan blott på et litterat fått, söka utreda en hop brännvinsdunster, samt visa huru de med största fördel til både allmän och enskilt nytta brukas.

Mången kunde med hela sin skrattgåfva öfverhopa mig, för det jag valt et så bekant ämne til Lårdoms- gåta; men helt öfvertygad, det större delen af våra förträffelige brännvins- halfar kunna nåppeligen gifva en dålig beskrifning [Defin.] på hvad brännvin är, långt mindre veta ordets härstammande [Derivat.] samt fastens riktiga bruk, finner man ögonfkenligt nödvändigheten af min afhandling: Allmänheten bör desutom icke hålla detta ämne för mindre tjenligt, at dermed förspilla en utlång dag, samt besvåra en hop genomlärda skullar: då Romarens toflor, uplands kårpor, med mer oundvikeligit lårdoms kram vunnit bifall i vis- hets verlden, tyckes mig brännvin ej heller bör stötas ur cathedren, Utbeder mig föröfrigt min vårda Låfares vänskap och gynnande omdöme.

Piscis hic non est omnium.

INLEDNINGEN.

Likfå naturligt det är, då man företager en byggnad, at icke börja med taket, samt så anständigt det skattas, at en flicka ej tar på sig sin granna mössa före stubben eller underkjortlen, så billigt är åfven, menar jag, då en sak skal genom-mönstras, börja med de allmänna begreppen [idæ generales] och fortfara tils man hunnit spetsen af finaste gråligheter [Specialiiff.]; ty så orimligt en förtjust kärleks-narr gjorde, om han vid första besöket hos sin åstundade kärleks-punct *) började yrka på bröllop utan vidare förberedelse: åfven så högt förfyndade jag mig mot alt hvad lärdt heter, om början skedde med de finaste eller måst enskildte begreppen, så vida några fina begrepp eljest skulle finnas begrafne uti Brännvin. Hela världen skulle ju bele en förvurmad **) botanicus, hvilken i sin höga inbillning lämnade genera plantarum tils han fullkomligen underfökt deras species: hvarföre, och til undvikande af dumdriftiga lärdoms critiquer, början sker med sjelfva ursprungets utletande til ordet brännvin, eller med underfökningen, hvarifrån et så konstigt ord kan leda sin uprinnelse, hvilket skal utgöra innehållet af vår första paragraph.

§. I.

*) Vocabulum antea inusitatum får dock inflyta här i brist på något tjenligare.

**) Åfven nykläckt ord, vil låga samma som distraite.

At detta ordet [Bränn] är Svenska, tviflar ju ingen olård, mycket mindre någon af lärda. samfundet, som til minsta pricka bör hafva det bekandt. Låtom ofs dock, i fall någon skulle finnas så uppkåftig, at han ville bestrida det sin rättighet at höra til Svenska nationens tungomål, korteligen genomögnå våra måst bekanta språk och tilse huruvida någon anledning gifves, den der kan fåta ofs i tvifvelsmål härom. At Brännvin på Latin kallas aqua vitæ, kånner hvar Skolegoffe: Hebreiskan och Græskiskan åga ej några utförliga namn på denna spiritus; ty, olyckligtvis hade hvarken forntidens Judar eller Græker det bekant. Eau de vie på Franska: Engelska Brandy: Italienska aqua vita: Tyska Brandwein.

I betraktande af dessa åttskilliga anförda tungemålen, finner man lätteligen, hvad en del menniskor gorde sig för högt begrepp om denna nu varande hårliga must, och huru dessa någorlunda sätta riktigt värde på en så oskattbar vara. Hvad Latinen angår, hvarmed de flåsta komma öfverens, i anseende til ordaförståndet, så är väl det et af våra så kallade lärde hopfattord: dock fer man deraf, det de lärda förståt åfven häruti mer än gemena hopen, som kallat det lifsvatten (aqua vitæ) i stället de senare påfunnit ordet Brännvin, hvilken skillnad ofelbart beror på den olika värkan hvar en här af haft; ty lärdom, sammanblandad med friskt hemma-brånvin, lærer helt säkert åstadkomma långt muntrare lefnad eller lif, ån okunniga bönder njuta,

Det endaste af dessa språkens namn härpå, hvarom fråga kunde väckas, huruvida Svenskan kan vara stammordet eller af något annat språk härstammande, vore Tyskan som måst liknar vårt, men at derföre vidtaga den satsen, at Brännvin är bruten tyska, eller har at tacka tyskarna för sin upprinnelse, vore samma som påstå det babian är far til fåret; ty tyskarnas apningskraft så väl som Svenskarnes dumhet i samma mål är nog allmänt känd. Huru nu kan vara med senare tidsens folk, kan ej så noga dömas: emedertid är ordet bränn i alla fall så gammalt som de senares hårutinnan förvärfvada fintlighet. Dessutom har aldrig tyska smaken regerat Svenskarnas hufvuden. Ordet Brännvin är således Svenska och kan med skäl aldrig anses för annat, dertilmed sammansatt af bränna och vin. Bränna betyder det samma på detta stället, som steka, sjuda eller koka starkt. Och efter som denna sort vin omöjligen kan århållas utom stark kokning eller tjudning så måtte detta tillägg, bränna, vara lagdt til för skillnad från andra viner. Ordet bränna är händelsevis tillfogat; ty man hade ju med samma lätthet kunnat säga, koke-vin, steke-vin m. m. och åndock haft lika god smak derföre. Dock, detta ofvananförda oacktat, hvilket förnuftigt-vis tyckes vara dess rätta ursprung, kan låsas Herr Confucii utgifna tractat, nymodigt gräl kallad, der han pag. 9. påstår, det alla de bokstäfver som finnas i Brännvin, äro blott begynnelse till andra ord, som utmärka detta egentliga förstånd. Följande uttolkning behagar vår förenämde auctor framge, såsom, förmodeligen i hans egna tankar, bäst passande.

Bålma*) rundeliga är nu nöjsammaste visdoms, Infäkters
Nytta.

Skulle denne auctors uttydning äga minsta grund, så är til
hoppandes, at så väl visdom i dödeligheten lärer snart bli allmän-
som, at ordets rätta bemärkelser hålles i en vördad helgd; eme-
dan den ådla supningen befinnes i önskligaste tiltagande.

§. 2.

Beskrifning hvad Brännvin är **)

En riktig beskrifning (Def.) eller et noga upräknande af de
kännetecken, som skilja denna spiritueusa saft från alla andra
mustiga vätskor, skall lyslesätta oss i denna paragraph. Dock, skul-
le man högst noggrant förfara vid beskrifning härå, torde någon
vidlöftighet innångas, för hvilken jag har sådan saka som för
svulna Sectere själar, de der hafva hela året legat på tarren (***)
och sugit rammarna. Det vore uti en sådan beskrifning ej annat
råd, än at uptaga alla de åtskilde förändringar mennskliga
fnillet undergår, vid bruket häraf: Huru en del blifva Democri-
ter, andra Heraltiter och åter en del aldeles öfverdrefna förnufts-
trålar i flera saker, m. m. men som det alltid roat mig vandra
gen-

*) Bålma är et mindre allmänt ord: betyder suppa så länge tils det
står up uti krogen eller halshålan.

**) Orpheus in filvis inter Delphinus Arion.

***) Tarre vil fåga på detta stället samma, som Gällstuga och be-
tekna de någon där utdelas.

genvägen, vill jag åfven spassera denna, samt gömma något til efterverldens upmärksamhet. Brännvin är fördenfkull korteligen, efter så väl min som åtskilliga andre lärdas mening, en hjärne stärkande och förtjuflande must, medelst stark kokning utdragen ur strid såd eller annat dertil tjenligt ämne, hvilken brukad, förmår sätta löjligaste, ångsligaste eller förargeligaste begreppi så väl lärda och Philotophiska hufvuden, som trånghufvade bonde-lymle skultar, samt är mäktig värka både godt förstånd och misförstånd millan sine benägne dyrkare, hvilket alt kommer an på deras lynne, som til sin förnjöelse bruka det. Denna beskrifning träffar tämmeligen in med vår lärda Bukstarker i des Vinosophia declarata tom. 41. pag. 1508. hvarur den til någon del är tagen: Emedlertid, ehuru naturlig den tyckes, tviflas högeligen, det alla lärda anse honom riktig, det vore ock af mig helt obilligt begärt, at hela lärda verlden nänsin kunde bli ense hvarken håruti eller något annat; ty derigenom kunde mången boktryckare bli ruinerad. Det oaktat skulle väl flera auctorer kunna anföras til bevis härå, om ej högmöds-anden tilbakahöll min uppslipade penne: emedan jag anser mig få lård som någon, den der ej låst mer än jag. Dagliga årfarenheten torde emedlertid få gälla mer än auctorer i denna delen, samt med starkaste skäl bevisa billigheten af föregående sats.

§. 3.

Konsten at pröfva Brännvins styrka.

Til at pröfva eller försöka denna välgörande mustens styrka behöfdes väl egenteligen en chemisk underlökning; men som mensk-

liga snillet banat oss flera vågar til lättning i en så högviktig sak, förbigås den kemiska, såsom både för vidlyftig och för allmänheten mera omöjlig. Vi hafve ock små instrumenter dels af glas, dels ock af metall, de der gifva genare väg til denna underfökning: Dock, efter som folk genom vanan äro högst skiljacktige, torde detta äfven vara otjenligt, undantagandes då Fiscalen vil hålla tummen på krögarnes penninge-lystne ögon. Bland bästa profvare kan med största fog utvalda suputars *) strupar räknas, hvilke äro de allmänna och minst kostsamme. Så snart man talar om vanan, som är en målfare både i godt och ondt, är naturligt, at den kroppsdelen, hvilken vants vid något, blir säkraste profvaren uti de saker vanan fallit på; ty likfå orimligt det är, när man skurit en penne, at räcka den åt någondera foten och låta den försöka, antingen han vore väl eller illa skuren; äfven så dumhaftigt är, at sätta et dödt instrument i en brännvins tumlare, under väntan, at den skal säga mig huru många graders styrka strupen åskar. At en Bacchi träl tål mer styrka på denna musten än en annan, härrör altså af en mer eller mindre tilvänd strupe. Denna, såsom måst gagnelig, torde dertöre vara nödigt närmare beskrifva.

Tilförlitliga kännetecken eller graderingar kunna väl uppgifvas, hvarestefter någon hvar må få anledning til säkra profvogrunder; men som det lärer bli något svårt, at uträkna alla strupars förhållande i anseende til vanan, så bör ej heller någon falla underligt det

*) Suput betyder en i Brännvins nyttjande någorlunda förfaren man.

det et eller annat af mig, såsom ännu föga bevandrad i practiquen, händelse-vis kunde blifva antingen mindre omständeligen beskrifvit eller ock aldeles förbigånget.

Så snart man vill gradera strupar, må ingen inbilla sig, det graderna råkna efter en längre, snalare eller vidare strupe; utan kommer sådant an på den hård strupen invärtes bekommit. Följande gradering kan fördenskull til noggran pröfning vara bäst lämpelig. Enär en vål i supningsvåfendet invand strupe vid Brännvins-supens genomfart intet hvarken kitlar eller svider, då är det af första grad och tjänligt för småsupare; men åter, kitlar det, då är styrkan lagom för andra grads Brännvins-halsar: Skulle det åftadkomma sveda, råkna det til tredje och sista graden, samt bör egentligen höra storsupare til. En berömlig och öfver alt vål känd auctor har icke desto mindre gifvit anledning til fjerde graden, som skal åga den styrka, at om man tager andra supen, tånder det eld i halsen. Han yttrar sig sålunda: „Jag har sedt „dem som supit så starkt brännvin, at då andra supen rest utför „halsens åttestupa ned uti magens afgrund, en blå spiritueuse „helfvetis läga stformat ur halsen på suparen, hvilken straxt „med handen qvast lågan, och varit til reds ännu en gång „anamina en sup.“ Sådane i konsten högst öfvade måstare böra visserligen hafva en grad öfver mindre starke supare eller supgefäller, hvarföre fjerde endast för dem med tiden kan inrättas.

Flere pröfningsmedel kunde utan svårighet uptes, såsom at en del nyttja nåsan; men som den olågenheten merendels åtföljer

dessa profvare, at nåsan derigenom bekommer en öfvermåttan
 obehaglig fårg, vågar jag hvarken uppe några pröfnings-grunder
 hårutinnan, eller råda någon nyttja denna konsten; ty genom detta
 kunde man i hast narra på enfaldigt folk en hop blå nåsor, hvar-
 igenom de i allmänhetens ögon torde bli större undervärk än
 forntidens Rimtullar, samt bli utpekade på gator och torg såsom
 stora brännvins proberare: man finner åndock beklagligt mången,
 som så länge pröfvat med nåsan, at brännvinet på hans himnells-
 blå snabel, genom en mängd röda uphöjningar utmärkt grade-
 talet, hvilket ser rått hårligt ut. Det är alt nog, då man åger
 en dugtig strupe, man behöfver ej sätta nåsan i vad för sma-
 kens lysnad *).

§. 4.

*) Til bevis, at nåse-pröfning brukas, citeras här en stor poëts
 Grafkrift öfver en dylik profvare.

Här hvilar den, som ej kund gåsa
 Af Rikedomar, gods och gull
 Dock med en stor och blå-röd nåsa
 Som var utaf carbunkler full - - -
 Hans fru, som utaf lika kynne,
 Dock nåsan någon difference,
 Hon söp en god sup Pomerants
 Som hon bepröfvat med sit tryne;
 Hon står nu vid hans graf och snyftar:
 Så har du vandrat nu din kos!
 Ej någon man mer på mig snyftar:
 Hvar fias en karl med sådan nos.

§. 4.

Rätta supnings konsten.

Sjelfva konsten, at supa kan falla något hvar bekant; men skyldigheten fordrar likväl, det äfven denna delen ej heller bör för allmänheten läggas i tråde*). Så snart magen spelar eller ock strupen kitlar efter en sup, tager man antingen sjelf eller, om det skulle frida mot egna beqvåmligheter, låter man någon annan fram-båra et glas, afpassadt efter sinaken, samt fyller det med vålsmakande Kalja, fätter det för glipen.***) och hållar så mycket i munnen, som med nöje kan nedsvålgas eller, utom för hårdt språngande på strupen, kan under en marche resa ned genom svalget. Ehuru flåsta delen, ja, nästan alla brännvins-frätare ganska väl känna och veta denna ordningen, har man ordsak, misstänka många för begånga felsteg i sjelfva utöfvandet, i anledning af en högt vördad auctors följande utlåtelse: „Jag måtte, altså säga, skrifver „Patridolphus uti 7. tom. af sina ordentlighets reglor, det jag ät- „skilliga gånger ej allenast sedt dem med flera kolkande befvårat „min syn, utan äfven helt obetänksamt nyttjat sjelfva bouteillen i „stället för glaset; Detta kunde ej annat än förarga mig, icke så „mycket derföre, at det skedde i min åsyn, fast mer för det den vackra „Rhetorica derigenom misbrukades.“ Här af ses så väl, at supare plåga fela, som at vår auctor varit af gamla verlden och ej förstått, det en sup ur bouteillen är långt mer at sätta värde på än sinä

*) Vil säga vild, eller rättare här på stället, lågervall.

**) Glip eller et stort gap hvarigenom en bra sup kommer in.

små afsmätta glasfupar, samt, felaktigt-vis, ansett bouteille supandet för något peccatum Rhetoricum, då det i stället borde skårskådas, som et vitium mathematicum, hvilket dock, i detta fallet, kan skattas mycket obetydligt.

§. 5.

Om Tidens samt sättets iakttagande vid supningen.

Af föregående är lätt at döma om den ådla supnings konsten, eller huru man anständig kan taga Brännvin til lifs: Dets åtskilliga supningslätt torde ej bli en mindre viktig del. Brännvin supes på tvåanne lätt, ordentligt (ordin.) och oordentligt (inord.) Det ordentliga supandet sker helt regelbundet, at då tiden infaller, kan supen icke undvikas, så kårt man vill uti sällskaper undgå at bli en titulerad eller characteriserad tölper och Jungfrupilt: hos en del nyttjas detta 2:ne gånger, hos en del, som äro råddare om denna varan, brukas det en gång allenast: andre åter, något öfverflödigare, trenne gånger om dagen, hvilkas fupar kallas apptitsfupar: kommande sådan skillnad likväl merendels an på mer eller mindre förädlad smak: Desse tagas altid några minuter före matandstiden, at dermed sätta lifsandarna i vederbörlig rörelse och uppväcka oxeappetite. Likväl är icke utan, at denna ordentligheten vida missbrukas, och i stället för en behållen måltidsfup gripes til större antal, hvilket då skrider in på oordentlighets vägen, hvarom straxt skall handlas.

Det

Det *oordentliga* är mera förnuftigt än förra; ty härvid i-ackttages inga tidepuncter eller andra omständigheter; utan råd-frågas allenast Hjälfva smaken, och all ordning åsidofattes fullkom-ligen. Oordentliga supningsfättet kan, för mera tydlighet, delas i trenne delar, nemligen *oordentligt*, *oordentligare* och *oorden-ligaste*. - *Oordentliga*, som framvisar första lustsprånget på supar-bebanen, sker, då man nyttjar flera appetits supar än vanligt. At dylikt ofta händer, twiflas icke i anledning af Herr Effucii afhand-ling om det ofantliga supare vålendet i Sverige och Rysland. Det *oordentligare* uplifvas, då några supgiriga fätta sig tillsammans och under flera Bacchi loffånger töma några duffin bouteiller på en eftermiddag. En djupsinnig anonyme auctor här haft följande rätt eftertänkliga uttåtelser i samma ämne. „Jag, säger han, kan „aldrig nog påminna mig det lustiga supfällskapet, uti hvilket „jag för någon tid sedan förnötte en utlång dag. Efter några „supar blef både jag och det öfriga fällskapet så upmuntrade, at „vi föllo i ljustaste hänryckning etc. - - *)“. Åndtelig det *oordent-*

C

ligaste

*) Fru Vålsmakande, skrifver icke mindre djupsinnigt uti sina Brännvins försök: „Uti et hurtigt supfällskap menar hon p. 46. „3:de årgången, kan man tilbringa sin tid rätt nöjsamt: Hela „eftermiddagen kan der alterneras med en sup och en bit af „en smörning“.

Hvaraf man ser, huru högt et fruntimmer förmår tänka i lärda saker: Desis tanka är enfaldig; men går likväl på saken, och rör

ligaste, hvilket sker på krogar och uti torrukebodas med flera dylika ställen. Vid detta iakttages alla möjliga oordentligheter: med supning börjas det och slutas nästan alltid med kärlekspuffar, som underfundom äro så hårda at supebröderna resa åt evigheten. Uti traité de l'extravagance par Mr. d'Yvrogne bevisas denna sats förträffeligen, som här försvånskad får inflyta, då det heter: „Med tiden förbättras mennisko - släktet anseeligt: „Den gamla enfäldigheten eller rättare dumheten, som i forna „tider hindrade folk från sina lossliga nöjen har tåmmeligen i senare „tider blifvit aflagd: Deras friska supcallas tjena mig til bevis „hårutinnan, på hvilka det brukas svärja, dundra och skrika, „at på flera miles afläud deras otroliga frögd ger genijud: Dets- „utom til någon slags förnöjelse mellan suparna, slås de fins- „emellan, och det merendels med den håftighet, at ruset ej af- „svalnat innan Charon, såsom tredje man, får dem i lufven och „de få gå från sina verldsliga bekymmer som sparven från axet.“ Man må vissérilig lämna denna auctor rätt; ty det är et förnuf- tigt lif at lefva oförskräckt.

§. 6.

rör ej blotta ytan, som en del af våra samtida scribenters skrifter.

Denna hederliga Frun har helt säkert varit tysk til Nation, åtminstone tyckes des yttrande hårutinnan vela röja något, som tåmmeligen väl kommer öfverens med tyskarnas snapp-supande.

§. 6.

Om Brännvins åtskilliga slag.

Brännvin är et genus, (slag) som otviflacktigt innebegriper flera species, (arter) ån hela Linnæi örtrike: At omröra dessa alla vore för vidlyftigt: Sårkerligen är åtskillnaden emellan större delen så obetydlig, at en mindre finmakad skulle lätteligen förblanda de flåsta: hvarföre är onödigt bry hjernan med så många forter, hållst två eller tre kunna göra önskad vårkan.

Svenskt brännvin kan förnämligast delas i Krone-br., hemma- och tjuf- eller smygbrännvin. Kronobrännv.*) är en loflig fri och efterlåten vahra; men anses understundom för sin besynnerliga smak på långt när ej så begårlig som förr smygbrännv. Dessutom står ju den allmänna regeln fast, quod licet ingratum est, quod non licet acius urit: Ovid. hvilket vil ungefåriligen säga, at en sup smygbrännvin smakar flera reför bättre ån et dylikt quantum af förra, och bör fölgakteligen betalas många Procent dyrare. Smygbrännvin åter är en vahra, hvilken fordom mot strångaste författningar tilvårkades öfver alt på landet och i småstäderne, som ock hos gemene man hölls långt kårare ån både lif och själ. Tredje slags Svenskt brännvin är destillerat, hvilket hyser långt mer styrka och förmår således på kortare tid muntra själen och styrka förnuftet, ån något af förr nämde. Utom dessa upräknade finnas

C 2

otrolig

*) Liksom nu det hemmabrånnda, så framt brännvins afgiften, den bland alla skatter måst fria och minst tunga, ordentteligen årlåggas.

otrolig många både Svenska och utländska, såsom enebårs- vin-
rute- malörts- och carduus benedict brännvin, samt Utländska,
Arrack, Franskt brännvin och Goldenvaffer m. fler. Detta senare
såsom mindre bekant torde behöfva någon beskrifning. Golden-
vaffer kallas, et ufelt och högst osmakeligt brännvin, fult med
förgyllda lortlappar, hvilket hämtas til Sverige från Hamburg etc.
samt med största begärelse supes, i våra stora stapelstäder Stock-
holm och Götheborg.

Ännu skulle en lång lista kunna meddelas; men den vördade
läsaren, får urfäktat det hvarken tid, papper eller minne tillåta
få grofva omfvep. Tvenne slag gifvas likväl, de der icke böra
undslippa vår vettgirighet, oaktat de snarare, för deras vanskep-
pelse borde hänföras til Ovidii Metamorphosis än til följande
Paragraph, hvaråft de nu omtalas.

§. 7.

Om Uddevalla och Pannacee eller par Nasseé *).

Tvifvels utan torde slutas i anledning af Paragraphen 4:de,
det brännvin nödvändigt bör supas: hvartil svaras: nödvändig-
heten beror af vanan. Dessutom är det vid sina tilfällen som
det nödvändigt måste drickas; ty i lika måtto som det blir narr-
aktigt dricka ur et glas brännvin, så högst tokugt är äfven supas
ur en uddevalla, en pannacee och så vidare.

Dessé

*) Borde heta så efter dess förmenade uphofsman Nasseé.

Deffe tvånne slags förnåme dryckar kunna med rätta ej anses för annat än förädlat brännvin, ehuru namnen är det samma som en vacker tittel på en förkonstlad bok, eller rättare som en sprått-hök, hvilken glimmar med lånt gods: man må derföre yttra sig häröfver med Spanjoren: *yra le sego con et calderon*, repet hån-ger med åmbaret: emedan på lika sätt förhåller sig åfven ock hår; ty drycken är och blir brännvin, fast förnåma trynen åska nymodiga põlsför under stor-klingande titlar: dock hafva de hår-utinnan låppat sig som vi nedanföre få se.

Betråffande namnens ursprung är ännu beklagligen mycken tviflaktighet: Flera gissningar, hvarpå man tills vidare nõdgas lita, te sig både i detta och flera åfven så nõdvåndiga vetenskaper, uti hvilka en uplyst allmänhet nu mer intet borde hafva ordsak at klaga öfver okunnighet.

At föreställa sig det Uddevalla, hvilket är en magestyf dryck af sammanblandadt caffè och brånnevin, skulle årkånna uddevalls-boerne för uphittare, och följakteligen fått namn efter stället på hvilket det uppfans, voro en obeskriflig misgjerning: Man finner icke desto mindre någon lård hjerne som håruti förgripit sig, hvilken ganska omständeligen bevisar huru en fintlig horepiskare *) uti bemålte stad, som mådde rätt vål, samt hade fått tåm-

C 3

melig

*) Hore-piskare vil säga samma som profosse i större Städer eller hørors och skålmars sluteliga tröst.

melig smak för både caffè och brännvin, förargade sig icke litet öfver det han ej kunde njuta smaken af delfe begge drycker på en gång; men hittade lyckligtvis genom sin snitlighet en morgon på, at göra håraf god blandning, som sedermer öfver allt i samma stad skall blifvit kunnigt: dock utan at upphofsman nånsin blifvit känd. Som nu Uddevallsboerna mycket högaktade denna rören, hafva de sedermer hos sina bekanta å andra orter utspridit konsten at tillreda dylikt Buffel- eller horepiskaredricka under namn af Uddevalls förnöjelse.

En annan lärde man, vid namn Visberg, den stora grålerie konstens vidtberömda Doctor, meddelar oss någon sannolikare underrättelse, hvars egna ord här passa bäst: „Det skall, yttrar
 „han sig, åtskilliga löjliga Bjäffar *) i någon af våra svenfka fåst-
 „ningar, hafva följts åt ytterst på gröna fåstningsvallen, och der
 „druckit caffè: hvar på betjenten framkommer, efter gammal
 „plågsed, dock vid närvarande tilfålle, helt oförmodad, med en
 „bouteille brännvin, i affikt, at låta sina Herrar, efter vana, på
 „caffét få en kallsup. När drången drog fram flaskan, hade en
 „af Herrarne ånnu ej druckit ur sit caffè: derföre befallte han be-
 „tjenten, at sig öfverlåmna flaskan, at, för ro skull, försöka,
 „huru caffè och brännvin smakade tilhopa blandat: försöket lycka-
 „des otroligen vål och hela fållskapet fölgde sin resolverade bro-
 „ders efterdöme, med öfvermåttan god smak. Efterfom nu detta
 skedde

*) Betyder ungefårligen samma som vår tids cavallerer.

„skedde ytterst af udden på fästningsvallen, så beslöt de, at udde
 „och vall sammanlagd, skulle utgöra denna dryckens namn, til
 „hogkomst af et så lyckligt ögnablick, isynnerhet hvad historia
 „naturali angår.“ Man lämnar dårhån, huruvida detta är öfver-
 ensstämmande med sanningen.

Nå! det ädla Panaceet, som består af hoprört Thevatten och
 brännvin, är, ty vår, långt värre beskaffat med; ty oackadt
 denna dryck anses så förträffeligt mot förra, som en blank ätta-
 styfver mot en förårgad vittin, så finnes hvarken auctorer eller an-
 dra säkre anledningar til des digra upkomst, hvilket altid medförer
 största utskämmelse för vårt lärda samfund, som ej mer ömat en
 sak, den der med rätta hör dem til: Ägde Päfven den myndighet,
 som behöfdes, skulle snart det finå olårda folket se Lårdomsandarne
 i Heliga fadrens boijor för sådan kallfinnighet, hållt de använda
 tiden på annat grillfångerie, som efterverlden blott beles, och
 gagnar dem föga, hvarken för närvarande eller framtiden.

Den enda gisningen man skulle träffa, i anseende til des up-
 komst, vore, at påbörda Muserna upfinningen och at berget Par-
 nassus i Phocide lånt ut sitt namn til detta visdoms Thevattnet, af
 tilgifvenhet för uppfinnarena, som här skola haft sitt näste; men
 beklageligen måste man frukta, at gisningen hyser häruti flere
 motskäl än skäl; ty så oberånsamt det vore, at upgifva Uddevalls-
 boerne för uphofsman til förra, likså oskåligt lår detta senare bli;

emedan såväl dessas vishet som de förras ringhet, i jämförelse med Muserna, visa ögonskenligen motsatsen. Någon berättelse finnes likväl, dock munteligen, som säger, det en man från Frankrike, vid namn Nasseé, varit uphofsman, och at Fransoerne fatt par [genom] före, til betecknande, det uppfinningen skedd genom hans åtgård; hvarester Svenskarne sedan skolat skämt bort det vid utnämmandet och i stället för par Nasseé kallat det Pannasseé, hvilket, om få år, blir en oförlätelig barbarismus. Det må härmed imedlertid vara hur det vill, så kan aldrig någon rätt reda updagat, förr ån de lärde lägga sine sluga hufvuden i blöt, i rent och oblandadt sinkel, om närmare uplysning.

§. 8.

*Om Brännvins stora nytta både uti allmänna och enskilda samman-
lesnaden.*

Några påstå bruket af denna must vara ganska skadeligt; hvilket ingalunda bör väcka hvarken vår förundran eller afsky; ty kätterier yppas ju i de redigaste fatser. Et sådant kätterie borde medlertid skattas högst förläteligt; förty om hela världen supo eller drucko brännvin med lika smak, kunde aldrig denna sköna varan bli tilräckelig: åtminstone vore flera tusend brännerier, utom vårt nu varande antal, nödiga. Herr Bestander uti sin Sophia brännvinaria skrifer så förakteligt mot denna dryck, at om han nu mer funnos bland dödligas antal, skulle ofelbart våra stora brännvins-fopher, med sina utvalda sophismer snart
vara

vara hogade röka honom in i evigheten. Vår nånde auctor har nog djärfhed at påtruga allmänheten den öfveidrefna ofanningen, det brännvin åfven dödar sina ålskare med gruffigaste marter: „Verlden, säger han, tycks efter brännv. påfund årnått allmän förbannelse; ty de som ej dö af dess tårande ånga, få merendels annan lika obehaglig död; emedan så snart denna ångan con- funderat deras hjerne, slå de ihjål hvarandra.“ Huruvida en så åreförgåten gynnares sätter åro rätta, lämna: dock blir ej svårt förfäckta motsätten; ty at säga, brännvin dödar, vore efter de flåstas mening samma, som påstå, det en ordentlig mat år dråpande. En enfaldig menighet, den der ingen urskillning åger, kunde vid en sådan boks låsande bli fullkomlige kåttare (hæretici) eller åtminstone Irrlångar (Schismatici) hvilket såkert tilskyndade republikuen en i längden obotlig skada. Eljest år och blir et såkert rättessnöre för mindre kunnoge uti sådane saker, at et tjog supar om dagen skadar intet, och den som kan hålla sig inom dessa skrankor bör icke frukta någon brännvinsdöd, utan måste inarare anses som förnuftig medborgare, hvilken icke af förakt för varan låter den ligga oförfåld.

Det år emedlertid ostridigt, at denna dryck ej allena år både nyttig, utan jämvål en nödvåndighets vara för vårt hårda climat. Man ser ju af gamla historien, huru dumma våra Förfäder varit, samt uti hvad kallsinnighet och mörker, de framlesvat sin verid: Mån tro sådant alt, icke med största skål kan tillskrivas

okunnogheten om Brännvin? Jo visserlig; ty utom dess sköna smak har det äfven den förträffeliga egenskapen, at tvinga människor, ofta mot egen böjelse, til munter och qvick eftertanka, samt medförer så stark resolution, at mången i sit brännvinsfinne gjordt på några minuter det som de eljest hela sin lifstid aldrig kunnat besluta. I allmänhet hålles före, det de många andarna som resa til vår hjerna af denna starka saften, i förening med vår naturliga, förmå på otroligt sätt penetrera alla slags vetenskaper. At våltaligheten och talemåfvan hjälpas mycket hårigenom, bevisa tyskarna genom ordspråket: Dem Brandvein folget eine Schmeidige Zunge: äfven som den ärlige Mantuanus: Fluit et post pocula sermo etc. Håruti framter sig en gammal bekant kåring til exempel, hvilken i såliskaper altid fatt som en dumbe til dess brännvinet fått upvärma själen på henne, då man snart fick höra annan musik: Hennes tunga plattrade då vid dylika tillfällen som en åkare-kjälla på stengatan. Juvenalis bevisar, det en ruffig poët skrifver långt behagligare versar än en fastande, sågande:

Nulla placere diu, nec vivere carmina possunt

Quæ scribuntur aquæ potoribus etc. - -

Hvilket ungefärligen försvenskat betyder, at de som ej supa braf, kunna omöjligen skriva några listiga och intagande versar *)

Ho-

*) Vi hafva äfven en Svänsk Poët, Vinosophberg, den der rätt riktigt, fast uti nog hårda uttryck, påstår denna saks ricktighet, uti här anförde versar:

Skall

Homerus hade, kan hända, aldrig lagt in så stort beröm, om ej det ädla vinet funnits: Tänk, om någon tilgång varit för honom på svänkt brännvin, som äger nästan dubbel styrka, hvad högt loford han då skolat förvärfva! och så uti andra vetenskaper.

Vidare har denna liqueure en förträffelig om icke nästan obeskriplig värkan i kärleksförrättningar; ty Bachus är Veneris starkaste stödjestaf. Til bevis anföres en lärds mans rätt vackre yttrande här om, som äfven kan tjena til exempel. Ebrius, säger han,

D 2

Sero

Skall en vagn
 Göra gagn
 Bör man ofta smörja hjulet
 Annars går
 Hvarje spår
 Krokigt, tungt och illa vulet:
 Likfå bör
 Strupens rör
 Låskas i et vittert gille,
 Ty jag svår,
 Brännvin är,
 Bästa smörjan för et snille.

En annan nästan lika vördad Poët instämmer i samma ton:
 Hvad kan väl Skaldens namn, kring jord och himlar föra,
 Hvad gör hans minne stort? Det vin och brännvin göra,
 Och at han låsen blir det brännvin gör och vin,

Sero domum est reversus titubanti pede,
 Tum semiformno corde, et cerebro ebrio
 Adplicuit virginali generi masculo
 Et masculina membra adplicuit foeminis
 Ita nunc libido perfecto fruitur gaudio.

Hvaraf korteliga innehållet blir, at brännvinsandarne retat desse
 älskare til et friskt och förtjusande Veneris åtnjutande.

At låra känna folk, är intet den minsta förmon uti mennisk-
 ligen samsamlefnaden: Ingen bör undra öfver det man framdrar
 brännvin, såsom bästa medlet härtil; ty så snart menniskan deraf
 är förtjust, ligger hjertat på tungan. Cicero påstår sjelf uti sina
 arbeten, quod in corde sobrii, id in ore ebrii, hvilket försvåskadt
 ungefärligen betyder: den läran som en nyckter rufvar bak örat,
 far ut genom en med brännvin väl smord hals*); Sålunda är sol-
 klart, at man ingalunda bör genom något annat medel, än detta,
 såsom snarast bidragande til ändamålet, söka bygga vänskap; för-
 ty härmed kan folk i hast fattas på aldrasåkraste pröfvosten: At
 fetsen må vinna så mycket mer styrka, anföres än en vitter mans
 tankar om samma sak; Denne lärde auctorn säger: quod novisse
 cupis, magnis urgeto ampullis, som öfversatt har följande betydelse:

Gif

*) Den hederliga Erasmus, hvilken håller före, at det är en full-
 komlig Speculum animi, har visserlig icke haft mindre trovär-
 diga tankar härom.

Gif enom starkt brännvin til välkomma; så talar en yrer skult af hjertats grund.

Brännvin hjälper och synen ganska mycket, hvarom Erasmus talar: Ebriis simpla apparent dupla, hvarmed tydeligen gifve, tilkänna, at der den nycktre ser en eller två personer, kan en brännvinshjerne se hela tjoget och deröfver, hvilket blir alltid säkert teken, at den förres ögon äro svagare, än den sednares*).

Gamla örkeslösa gubbar och kåringar vinna ju genom dugtig supning förubblad munterhet, och bära både fina grå hår och ålderdoms bräckligheter med största förnöjelse, i stället de utom brännvin skulle fitta, som uptorkade spisölstappar, från alt annat fallskap skilda, den quicka och lekande ungdomen til skräck och fasa, hvarom Anacreon uti sit 38:de Ode yttrar rätt vackra tankar, som här, af någon annan öfversatt i rimmare smak, få inslyta:

Jag redan älderdomen känner,
 Men super mera än en ung,
 Och dantlar glad bland Bachi vänner;
 Kan då min afton klagas tung?
 Jag käppen långt ifrån mig kastar
 Och flaskan blott i handen bär. - - -

D 3

En

*) Den berömvärde Erasmus menar, det brännvin är et förträffligt Seminarium hilaritatis, hvilken mening jag ingalunda hvarken vil eller kan befrida honom.

En bonde skulle mer än ofta håpna för det ständ ödet behagat fåtta honom uti, samt hålla sit arbete odrågligt, om ej en ljuflig sup underfundom kommo honom til hjelp i sin tråldom och upfriskade lifsandarna. Nyfs ofvannämnde auctor bevisar åfven detta uti följande vers:

Når Bacchus bor i hufet inne

Befvåren fly för nöjets lag

Jag trampar alt uti mit sionne

Och Crætus mindre är än jag. *)

Brännvin är desutom af många flera besynnerligen gagnande egenskaper. En bra dosis deraf, tagen i kalt och uselt våder, upvärmer kroppen: super man åter, då luften är varm, så kyler det: skulle en fjöman, som tömt ur några bouteiller, falla i sjön, tillåta brännvinsandarna honom ingalunda resa åt botten.

Hvad nytta föröfrigt denna hårliga saften har med sig i allmänna lefnaden, derpå kan dagliga årfarenheten meddela oändliga

*) Ovidius, en ibland våra Måster-Poëter, hvilken utan tvifvel kände starka dryckers intryck på menniskliga sinnen, hyser flera tankar om dessa förtjusande safters dråpeliga värkningar. Han fåger:

Tunc, veniunt risus, tunc pauper cornua sumit.

Nemnligen då når dessa uti anfenlig mängd förtåras: hvarmed i synnerhet brännvin bör förstås, som ofelbart kan med heder stå i superlativo gradu i anseende til alla andra starka vätkor.

liga exempel: Det fætter et nåstan otroligt mod och oförskräckt hjerta i alla desz tilbedjare, at om brännvin nyttjades i stället för sålt-musik, torde önskad seger snarare århållas. Vår förr nämnde Doctor Wisberg bevisar åfven detta fast uti nog grofva ordalätt: En hop fulla knecktar, låger han, år det vårsta och dumdriftigaste pack man nånsin kan råka ut före *). I anledning af föregående torde nu den sattsen bli med sanningen enligt, at menniskor, som aldeles fly alt brännvins nyttjande, årö tjenlige til ingen ting.

§. 9.

Huru högt smaken för Brännvin i sednare tider tillagit och ännu skal kunna tilväxa.

Sup, ja, det lilla ordet sup kan nu förmå, sätta en liten fattig bondefjål uti största hänryckning, då i fordna tider sjelfva brända

*) Vår bekanta och för fina sköna qvåden Iofvårda Skald, Rimhjem, tycks med mera skål yrka riktigheten af detta uti följande:

När legda höpar fram på slagtnings fältet tåga,
 Hvad eldar kneckstens mod? Mån det år årans låga?
 Han får ej årans lönn --- Mån nit för rikets vål?
 Han känner ej den Kungs Minister eller Sköna,
 För hvilkas ledna skymf han dödens qual skal rona:
 Nej Brännvin du ger rus och blindhet åt hans fjål.

brända musten näppligen värkade munterhet. Förnuftet var på den tiden ännu så groft, at slika finhets partiklar ågde föga eller inga synnerliga intryck på meniskliga sinnet. Deras tjocka mjöd utgjorde då för tiden delicatessen, hvaraf de hade tämmelig mångd: Då Kong Svarker kunde finna behaglig våg åt evigheten genom et mjöd-kar, årlått at sluta, hvad smak gamla verlden hade för denna dryck; men i betraktande på nya verdens brännvins-smak, ser man des sfigande vida öfver mjöd-spitfen; ty kunde en Kong på den tiden slupa i et mjödkar, så kunna nu flera Regementer bonde-fjålar hyfas i brännvins tunnan. Smaken har således tiltagit i samma förhållande som brännvinet blifvit allmänt, eller som mångden af brännerier tilvuxit. Aldrig skal man få höra någon svensk tycka, det brännvin blir öfverflödigt, utan snarare ropa öfver brist, ja, om ånkskönt det stodo i mennisko magt, fylla sjön Vettern, eller någon annan lika stor sjö, dermed, skulle åndock finnas folk, som grufvade sig öfver mindre tilgång. Sådant bevisar en i sin blomma florerande begårelse; så at Juvenalis utlåtelse öfver en girig, Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia, kan billigt låmpas hit; ty om brännerie samlingen öktes til tre- eller fyr-dubbelt antal, skulle i samma mon brännvins-smaken få tilväxt: Då sluteligen torde blifva af nöden bygga dylika tilvärnings-hus för hvarje hushåll, åtminstone et för hvar fokne-kyrka. Man skulle då finna det våra trogne med-bröder nyttjade flaskan med mångdubbel slit: Skjortan på kroppen blef innan kort bränneriet tilhörig, allenast supen stodo
til-

tilreds när halfen kitlade. Det är ock til förmodandes, at om hela, halfva och fjärdedels själar kunde pantsättas, vore brännvin långt kårare, och man skulle innan kort träffa större delen af folkhopen med metamorphoserade brännvins-själar, i stället för deras forndne naturlige.

§. 10.

Lårdoms historien om Brännvins upkomst.

Så väl sjelfva liqveuren som dess uprinnelse är nog be-synnerlig: Det har länge varit tvistat bland de lärde om både tiden, stället och personen, som uphittat konsten at tilreda detsamma; och tros, det den lärda världen ännu ej kan hugna sig af någon til-förlätlig visshet i den delen: så mycket kan man med säkerhet veta, at det icke är många Secler förflutna, sedan detta förträffe-liga nectar kom för allmänn dag; förty våra gamla Göther och Sviar kände denna drycken aldeles icke,

Hvad stället och personen beträffar, så, ehuru en del vilja tilskrifva utlåningen denna hedren, gifvas fullkomlige skäl, af följande berättelse at tro, det svenskarna vinna beröm härutinnan framför något annat folkslag. Den hedervärda Supenfält beskrif-ver denna mycket sannolika fast sällsamma berättelse i sina Brandveins bedenknifs tom. 2. p. 24. der han säger: „Intet långt från „Grenna, en liten Stad uti Smålen, bodde en gammal gunna, som

„hade tvenne söner, til hvilken kommer en man af besynnerlige
 „utseende, samt begår natthårberge, det han ock fick. Då gum-
 „man spifade aftenmåltid upväcktes bland andra bord-discourfer
 „åfven denna om konsten at bränna Brännvin. Gumman som
 „fick låra konsten af sin främmande gåst, blef nyfiken förlöka
 „den: så snart några tunnor voro brända föll det sönerna in
 „at sinaka på: Det makades braf, och det ena glaslet tömdes
 „friskt efter det andra, tills bröderna blefvo yra (confus). Gos-
 „sarna, som omöjligen kunde utgrunda ordfaken til detta hjerne
 „bryderiet, förargades storligen öfver Gubben, hvilken lärt mo-
 „dren konsten göra stollar af förnuftigt folk: Gubben var til
 „sin stora lycka redan bortgången. Ondskan braf omsider ut
 „mellan dem sjelfva, och slagsmål börjades, som ej slutades
 „förr än deras lif.“ Är detta sant, hvilket förmodas, hållt en för
 „sina vackra arbeten så väl känd auctor uppgifvit samma berättelse,
 „så måtte man tillstå hörjan var underlig, och tyckes som fort-
 „fattningen icke blir mindre förundransvärd. Desse begge hade
 „utan tvifvel förestält sig, det förnuftet var genom supning dem för
 „altid beröfvat, annars hade curen aldrig blifvit så förtviflad: Här
 „fer man fullkomligt okunnighetens alster, eller hvad mindre för-
 „farenhet uträttar. Det förhåller sig högst besynnerligt, när man
 „betraktar sakernas natur något närmare: Har icke måsta delen af
 „våra nyttiga upptäckter varit ordfak til mennisko - förlust? Huru
 „blef icke den belönt, som fann på konsten göra glas segt? Pay-
 „kulls konst at göra gull af bly lände ju honom mer til skada än

uprättelser: Uphofsman til krut reste ju för samma upptäckt i otid til evigheten? Profess. Richman i Pettersburg arbetade ju så länge med rätta grunderna til åske- ledningen, tils åskan straffade hans nåsvisa vettgirighet med förlust af desz eget lif? med otalig flera exempel: Dock kan hvarken bevisas eller påstås, det ordfaken hårtil ligger förborgad i naturen; ty derigenom påbördade man det vålsmakande brännvinet en last, som ej torde blifva så lätt utplånad,

§. II.

Om Brännvins förföljelser.

Alt sedan denna spiritueusa musten blifvit verlden bekant, har den altid haft största tilbedjare och håftigaste hatare, af hvilka ettdera partiet merendels haft öfverhanden: Det kan i detta affeendet, utan at slöta hvarken Lårdomsandar, desz hatare eller ålskare, med skål liknas vid et skepp, som underfundom med behagligaste vind drifver sin kosa fram, underfundom åter vråkes på et osäkert grund för de gruffigaste stormvåder och hvarje ögnablick hotas med falligaste undergång. Sådant har brännvins öden varit från början: Många tusend menniskor äro såsom gruffiga martyrer upoffrade, olyckan til rof: Deras ågodelar hafva rest den förfärliga brännvinsvågen. Ofta hörer man bland största fyllehalfar dem, som utgjuta sin galla både på sina medbröder och sjelfva musten, ja, til och med det vackra könet visa de mer än

ofta vedervilja mot sine älskare, som någon gång efter deras tanka skolat förgripa sig på brännvin. Korteligen, ingen ting har kunna haft större förföljelser och flera anhängare. Jag har sedt, fåger vår förr anförda Supenfålt, folk med största nöje slågit ihjäl hvarandra af blotta kärlek til brännvin, eller åtminstone luptit fara bli qvitt af sin timmeliga välfärd. Dageliga årfarenheten, på hvilken dessa sätter til större delen äro fotade, intygar äfven detta, och hålles troligt, det gemena hopen är förfåkrad om saligaste död, då blodet runnit för denna oskyddiga varans försvar: Det är ock icke ringa heder få brännvins marter-kronan: Man har nytt exempel härpå vid Sköfde, der stycken af en brännvins hjelte länge för allmänhetens ögon syntes, hvilken, af blind tilgifvenhet för brännvin, puffaten Tullnär i otid på Charons färja, och således upoffrat sin egen lekamen korpomen til rof: at förtiga flera dylika händelser.

Epilogus.

Som hela min Disputation skall vara nymodig, så måste äfven et estertal, såsom stöte-sten eller ny anledning, ligga mina lärde trätgerighetsandar i vägen, hvaraf någon mager oppositions gata kan härledas.

Brännvins-sophien, fast mera indirecte, hörande til Philosophien, är lätt ilutat af dessa nog kort afhandlade paragrapher,
huru

huru oundgängelig vetenskap den både är och blir: hvarföre billigt vis alla i supningskonsten genomdrefne aldrig nog kunna utgrunda, af hvad ordfak en få uplyst verld, som närvarande tider framvisa, har urakt låtit at inrätta en academisk Professjon uti samma ämne, hvarigenom ynglingar äfven i sina mognare studiers fortsättjande borde få årforderlig smak och lust för brågvins lærans rätta grunder.

Supa är allmänt; men at supa efter reglor är, ty värr, icke hvars mans. Hvad kunde derföre vara billigare, än sedan vi fått någorlunda mängd af sjelfva varan, förskaffa oss rätta begrepp om des riktiga bruk: och som detta näppligen lär ske utom de jårdas synnerliga ombemödande, torde tjenligaste stället hårtill utan tvifvel blifva academiene. Huru skulle väl en, som ej hade dantse-reglorna bekant, dantfa en måstare til lags: Jag frucktar alla närvarande, som singo et i den vägen olyckligt misfoster för ögonen och sjelf lårt några steg, skulle med öpen hals slå til et förhiskeligt flatskratt, oacktat det i sig sjelft inarare borde anses för tragedie an comedie: långt mera en i samma konst väl bevandrad.

En Philosophe, som med både miner och åtbörder ger tillkänna sin filosofiska själs beskaffenhet, är visserlig, oacktat en petit maitre eller en ung skönhet understundom skulle hålla

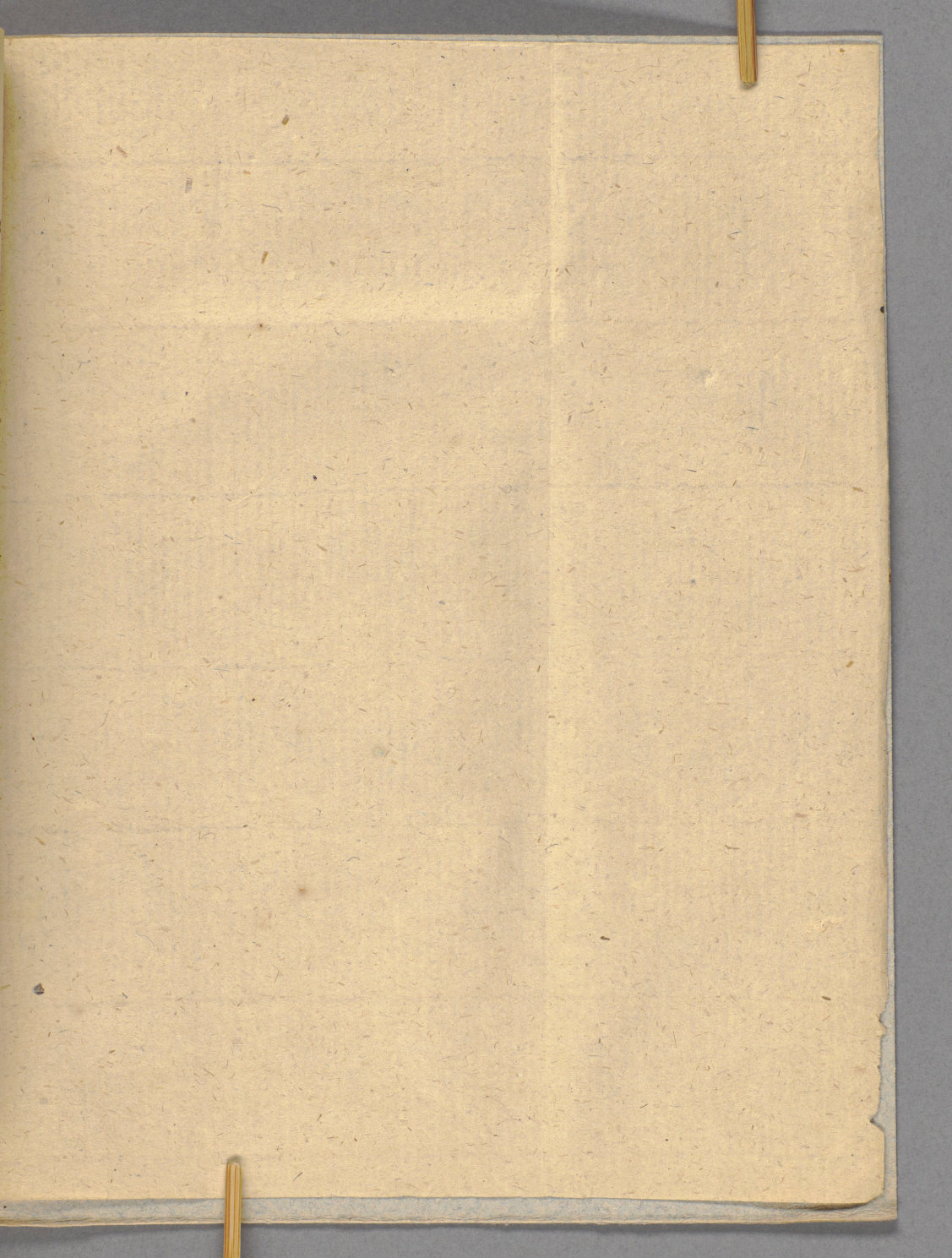
honom för et fvin, långt mera at fåtta värde på, än en, hos hvilken ingen filosofisk ifver fynes.

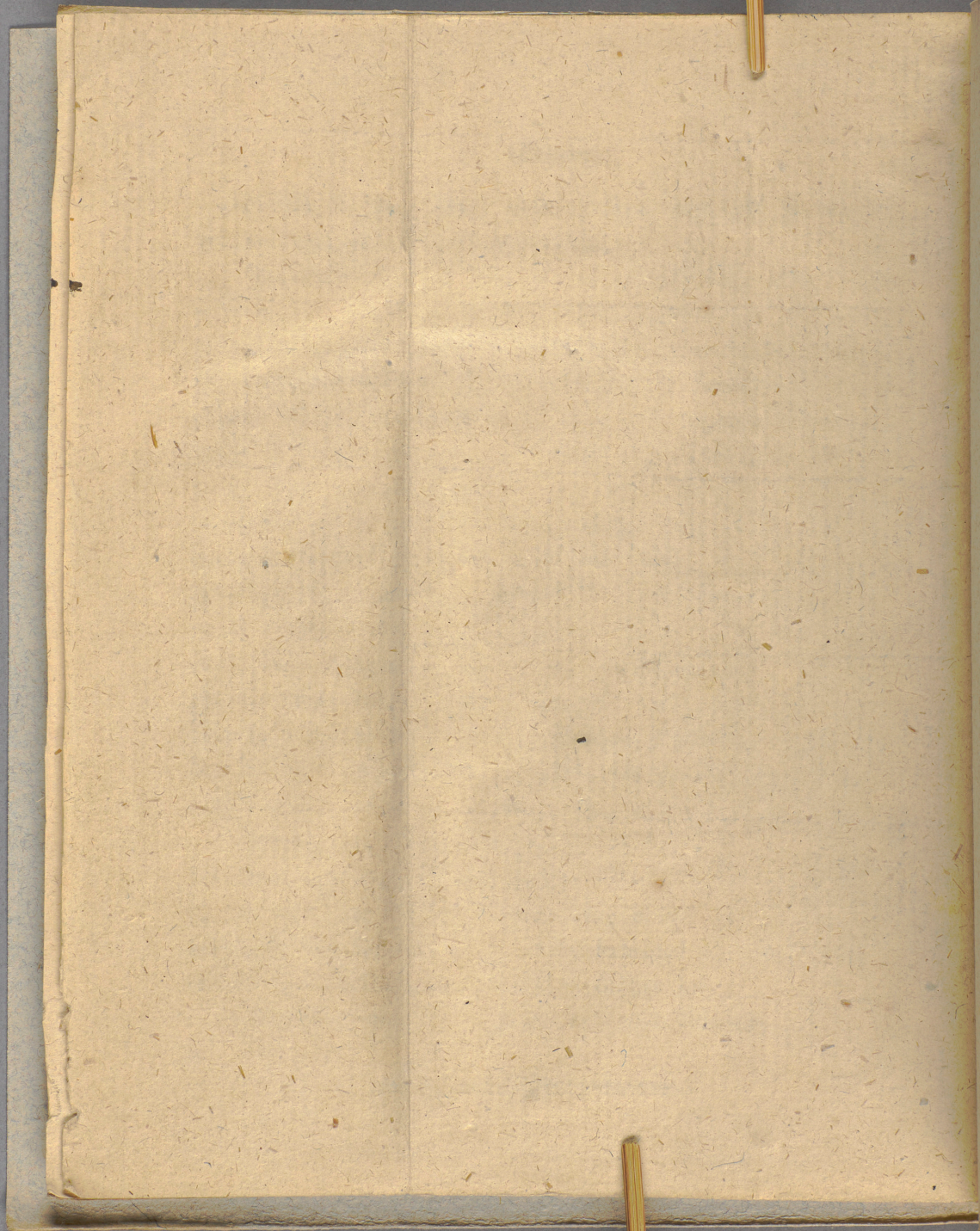
Desutom alt hvad som sker någorlunda lifligt efter stadfästade reglor, medförer altid större nöje i åskådarens hjertan än samma gerning af klåpare. Man framfåtter et måsterstycke bredvid et efterapat fuskarevårk, får man snart se, hvilket som vinner priset. På lika sätt förhåller sig åfven härmed; hvarföre ändamålet skulle bli detta, så framt nånfin något ändamål med disputationer gifves, at lämna någon liten anledning til eftertänkande på förbättring uti brännvins vettenskapen; men at föröfrigt tilskapa et vanskapeligt beröm, samt med någon slags upmuntran öfvertala alla menniskor til flitigt bruk häraf, finner jag onödigt; ty så vål en bra karl som en skön vara åro gemenligen sina egna och bästa förespråkare. Icke des mindre om detta lilla akademiska profvet kunde uträtta, det flera glas och halfar, dock på regelbundnare sätt än fordomsdags, kommo i rörelse, skulle jag, som haft hedren skrifva den, af fågnad visserlig någon gång om året smörja mina inelsvor med denna allmänt vedertagna glädje våtskan.

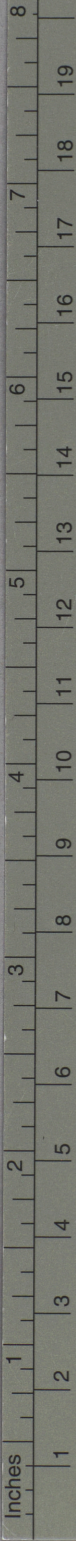
Någon torde vid genomläsandet påstå, det jag valt et nog fritt skrifningsått, hvilket ej aldeles passår med akademiska saker, så må jag til mit försvar få betjena mig af vårt gamla och i alla academier snart utletna ord, concedo, hvarmed jag tänker all tråta så vål som min Disputation kan få et önskat slut.

Vivat in æternum, qui dat mihi dulce falernum etc.

Centimetres

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

